

POSTANOWIENIE

25 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska (przewodnicząca)

SSN Dariusz Pawłyszczko

SSN Mariusz Załucki (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 25 czerwca 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Syndyka Masy Upadłości G. spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością w L. w upadłości likwidacyjnej poprzednio G. spółki
z ograniczoną odpowiedzialnością w L.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z 20 marca 2020 r., I AGa 27/19,
w sprawie z powództwa Syndyka Masy Upadłości G. spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością w L. w upadłości likwidacyjnej poprzednio G. spółka
z ograniczoną odpowiedzialnością w L.
przeciwko S. spółce akcyjnej z siedzibą w Ś.
o zapłatę,

**1. przedstawia do rozstrzygnięcia składowi 7 sędziów Sądu
Najwyższego następujące zagadnienie prawne budzące
wątpliwości: „czy uchybienie art. 326 § 1 zd. 2 k.p.c. i ogłoszenie
wyroku po dniu zamknięcia rozprawy bez wydania postanowienia
sądu o odroczeniu ogłoszenia wyroku prowadzi do nieważności
postępowania albo do nieistnienia wydanego w ten sposób
orzeczenia?”**

2. odracza rozpoznanie sprawy.

Dariusz Pawłyszcz

Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Mariusz Załucki

(r.g.)

UZASADNIENIE

Przedstawione do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało przy rozpoznawaniu przez Sąd Najwyższy w składzie 3-osobowym skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 20 marca 2020 roku.

W stanie faktycznym sprawy dwukrotnie wyznaczono posiedzenie, na którym miało być wydane odroczone orzeczenie Sądu Apelacyjnego. 12 marca 2020 roku zamykając rozprawę apelacyjną przed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu przewodniczący składu sędziowskiego oznajmił obecnym stronom, iż ogłoszenie orzeczenia nastąpi 19 marca 2020 roku. Jednakże 19 marca 2020 przewodniczący składu wydał w sprawie zarządzenie o zmianie terminu ogłoszenia orzeczenia z 19 marca 2020 roku na 20 marca 2020 roku. Wyrok w sprawie ogłosił przewodniczący składu 20 marca 2020 roku.

Na takim tle, Sąd Najwyższy - w składzie 3-osobowym - powziął wątpliwość co do zaistnienia uchybienia art. 326 § 1 zd. 2 k.p.c. i jego skutków, co ma m.in. istotne znaczenie dla praktyki orzeczniczej sądów powszechnych.

Należy przypomnieć, iż według art. 326 § 1 k.p.c.: „Ogłoszenie wyroku powinno nastąpić na posiedzeniu, na którym zamknięto rozprawę. Postanowieniem wydanym niezwłocznie po zamknięciu rozprawy sąd może odroczyć ogłoszenie wyroku na oznaczony termin przypadający nie później niż dwa tygodnie po dniu zamknięcia rozprawy. Jeżeli sprawa jest szczególnie zawiła, materiał sprawy jest szczególnie obszerny lub sąd jest znacznie obciążony czynnościami w innych sprawach, termin ten wyjątkowo może wynosić miesiąc po dniu zamknięcia rozprawy”.

Z jednoznacznego brzmienia tego przepisu wynika zatem zasada, że ogłoszenie wyroku powinno nastąpić na posiedzeniu, na którym zamknięto rozprawę. Sąd może jednak wydanie orzeczenia odroczyć, o ile wyda stosowne postanowienie niezwłocznie po zamknięciu rozprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zagadnienie prawne przedstawione do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Sądu Najwyższego budzi wątpliwości i jest niejednolicie rozstrzygane.

Przechodząc do jego analizy należy wskazać, że decyzja o odroczeniu wydania wyroku należy do wyłącznej kompetencji sądu i jest podejmowana z urzędu. Przepis art. 326 § 1 k.p.c. nie precyzuje przy tym przesłanek odroczenia ogłoszenia wyroku, ale wymaga, żeby postanowienie o odroczeniu zostało wydane niezwłocznie po zamknięciu rozprawy. W postanowieniu o odroczeniu ogłoszenia wyroku sąd powinien precyzyjnie ogłosić termin, wskazując miejsce, datę i godzinę ogłoszenia.

Decyzja procesowa o odroczeniu wydania wyroku powinna przybrać więc formę postanowienia. Wynika to z faktu umocowania do jej podjęcia sądu, a nie przewodniczącego. Postanowienie to, jak każde postanowienie, powinno odpowiadać wymogom m.in. z art. 354 w zw. z art. 361 i 325 k.p.c., przy czym może być wydane (i najczęściej jest wydawane) do protokołu (art. 356 k.p.c.). Wpisanie do protokołu posiedzenia bez spisywania odrębnej sentencji postanowień niekończących postępowania, wydanych na posiedzeniu jawnym, jeżeli nie przysługuje na nie zażalenie, wynika stąd, że postanowienia te nie wymagają uzasadnienia i nie podlegają doręczeniu stronom (zob. A. Góra-Błaszczkowska, *Postanowienia sądu pierwszej instancji w procesie cywilnym*, Warszawa 2002, s. 258). W protokole posiedzenia zamieszcza się wówczas jedynie samą formułę sentencji (z pominięciem komparycji), co oczywiście może dotyczyć także wspomnianego postanowienia o odroczeniu ogłoszenia wyroku.

W literaturze przyjmuje się m.in., iż raz odroczonego terminu ogłoszenia wyroku nie można przedłużać (B. Dobrzański [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1, red. Z. Resich, W. Siedlecki, Warszawa 1975, s. 513; A. Jakubecki, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1., red.

T. Wiśniewski, Warszawa 2021, art. 326, Lex/el). Jeżeli jednak zamiast ogłoszenia wyroku sąd otwiera zamkniętą rozprawę (art. 316 § 2 k.p.c.), to należy bezwzględnie o rozprawie zawiadomić strony (J. Krajewski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego z komentarzem*, t. 2, red. J. Jodłowski, K. Piasecki, Warszawa 1989, s. 534). Brak zawiadomienia prowadzi bowiem do nieważności postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.).

Posiedzenie wyznaczone w celu ogłoszenia wyroku ma charakter posiedzenia jawnego, o czym wprost stanowi art. 326 § 2 k.p.c. Ogłoszenie wyroku jest czynnością kreującą wyrok w sensie prawnym. Wyrok, który nie został ogłoszony, nie wywołuje skutków prawnych i nie wiąże sądu (art. 332 § 1 k.p.c. zdanie pierwsze, za wyjątkiem wyroku, wydanego na posiedzeniu niejawnym- art. 326¹ k.p.c.). Ogłoszenia może dokonać sam przewodniczący lub sędzia sprawozdawca (326 § 2 k.p.c.).

Historycznie omawiana regulacja prawna ulegała przeobrażeniom. Kodeks postępowania cywilnego z 1930 r. przewidywał, że w sprawie zawilej sąd może odroczyć ogłoszenie sentencji na czas do dwóch tygodni (art. 349 § 2), nie ograniczając liczby odroczeń ani nie ustanawiając obowiązku zawiadamiania stron o terminie ewentualnego kolejnego odroczenia ogłoszenia. Podobne rozwiązanie przewidywał obecny Kodeks postępowania cywilnego w art. 326 § 1 k.p.c. w brzmieniu poprzedzającym jego zmianę dokonaną ustawą z dnia 17 grudnia 2009 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r. Nr 7, poz. 45). W czasie obowiązywania tych przepisów, a także wcześniej - pod rządem ustawodawstwa dzielnicowego (art. 183 postępowania cywilnego z dnia 20 listopada 1864 r. oraz § 415 ustawy z dnia 1 sierpnia 1895 r. o postępowaniu sądowym w cywilnych sprawach spornych) - w piśmiennictwie i orzecznictwie przyjmowano, że terminy odroczenia ogłoszenia wyroku mają charakter instrukcyjny, usprawniający postępowanie, w związku z czym uchybienie im nie powoduje doniosłych negatywnych skutków procesowych, a w szczególności nie pozbawia wyroku skuteczności ani nie prowadzi do nieważności postępowania (por. np. orzeczenie Sądu Najwyższego z 21 września

1928 r., I C 1532/27; uchwała Sądu Najwyższego z 27 listopada 1984 r., III CZP 68/84).

Na skutek zmiany art. 326 § 1 zdanie drugie k.p.c. dokonanej ustawą z 17 grudnia 2009 r., polegającej na ograniczeniu liczby odroczeń ogłoszenia wyroku i zezwalającej tylko na jedno odroczenie na czas do dwóch tygodni (ew. do miesiąca), sytuacja - zdaniem Sądu Najwyższego w składzie 3-osobowym - uległa znaczącej zmianie.

Przede wszystkim bowiem celem wprowadzonej zmiany było zapewnienie sprawności oraz efektywności postępowania, a także zmobilizowanie sądów do nieprzewlekania postępowania. Modyfikując treść normatywną wymienionego przepisu, ustawodawca dążył również do wyeliminowania wykładni umożliwiającej wielokrotne, w zasadzie nieograniczone odraczanie ogłoszenia wyroku, zagrażającej postulatowi wyrokowania w rozsądnym terminie. Wykładnia ta opierała się na argumentie, że w art. 326 § 1 k.p.c. i w jego odpowiedniku w Kodeksie postępowania cywilnego z 1930 r. nie było jakichkolwiek ograniczeń w tym zakresie. W jej wyniku przyjęto także brak obowiązku zawiadamiania stron o odroczeniu posiedzenia oraz o kolejnym terminie ogłoszenia wyroku (co rodzi inne wątpliwości dotyczące prawa do rzetelnego procesu sądowego).

Zdaniem Sądu Najwyższego w składzie 3-osobowym, zmieniając brzmienie omawianego przepisu ustawodawca niewątpliwie chciał wyeliminować istniejącą praktykę i usunąć z niej wielokrotne oraz długotrwałe odraczanie ogłoszenia wyroków.

W tym stanie rzeczy i na takim tle zastanawia, po pierwsze, jaki jest skutek braku wydania przez sąd postanowienia o odroczeniu ogłoszenia wyroku, po drugie, jaki jest skutek przekroczenia liczby odroczeń ogłoszenia wyroku, a także, w konsekwencji, po trzecie, jaki jest skutek ogłoszenia wyroku z uchybieniem art. 326 § 1 zd. 2 k.p.c.

Naruszenie zasad wynikających z art. 326 § 1 zd. 2 k.p.c. może prowadzić do przyjęcia skrajnych poglądów:

W kontekście wpisania przez sąd do protokołu postanowienia o odroczeniu ogłoszenia wyroku może uzasadniać stanowisko, że brak wpisania przez sąd do

protokołu postanowienia o odroczeniu ogłoszenia wyroku, a jedynie poinformowanie stron o takim odroczeniu, spełnia wymagania art. 356 k.p.c. Może też uzasadniać stanowisko przeciwne. Skutek pierwszego ze stanowisk wydaje się oczywisty. Zastosowanie znajdą dalsze zasady dotyczące odraczania ogłaszania orzeczeń i to ewentualnie one będą podlegać ocenie co do prawidłowości ich podjęcia. Z kolei przyjęcie drugiego ze stanowisk może prowadzić do kilku skrajnych rozwiązań. Jako dopuszczalne jawią się bowiem co najmniej trzy kwalifikacje prawne: 1) uchybienie procesowe wymagające wykazania, możliwości wpływu na wynik sprawy; 2) nieważność postępowania; 3) nieistnienie postanowienia o odroczeniu wyroku. W każdym z tych wypadków istotna będzie odpowiedź na pytanie czy wyrok ogłoszony z takim naruszeniem należy traktować jako wyrok ogłoszony (art. 332 § 1 k.p.c.).

Podobnie można ocenić sytuację zarządzenia przewodniczącego o zmianie terminu ogłoszenia orzeczenia podjętego w miejsce postanowienia sądu (art. 362 k.p.c.) i przyjąć, że wydanie zarządzenia na posiedzeniu niejawnym, a nie postanowienia o którym mowa w art. 326 § 1 zd. 2 k.p.c., prowadzi do któregoś z powyżej wymienionych skutków, a zatem stanowi: 1) uchybienie procesowe, gdzie możliwe jest uznanie tego uchybienia za mające wpływ na wynik sprawy; 2) prowadzi do nieważności postępowania; 3) oznacza nieistnienie postanowienia o odroczeniu wyroku. W każdym z tych wypadków istotne jest zajęcie stanowiska co do tego czy wyrok ogłoszony z takim naruszeniem należy traktować jako wyrok ogłoszony (art. 332 § 1 k.p.c.).

W dotychczasowym orzecznictwie, co do uchybień art. 326 § 1 k.p.c., przyjmuje się różne stanowiska. Na tym tle spotykany jest przede wszystkim pogląd, iż naruszenie art. 326 § 1 k.p.c. może być oceniane wyłącznie w kategoriach niekwalifikowanego uchybienia procesowego, które jednak może być uznane za mające wpływ na wynik sprawy. Wówczas uprawnione jest twierdzenie, że nawet przy zawinionym uchybieniu art. 326 §1 k.p.c. dochodzi do wydania i ogłoszenia wyroku, z wszystkimi tego skutkami, w szczególności określonymi w art. 332 § 1 k.p.c. (uchwała SN z 10 lipca 2015 roku, III CZP 44/15).

Spotkać można również pogląd, iż art. 326 § 1 k.p.c. nie wskazuje jakiegokolwiek sankcji w związku z uchybieniem wskazanym w nim zasadom ogłaszania orzeczeń (np. wyrok SN z 16 marca 2023 roku, II CSKP 460/22).

Pojawia się także stanowisko, iż ogłoszenie wyroku w terminie publikacyjnym z art. 326 § 1 k.p.c. oznacza wydanie wyroku (a nie tylko ogłoszenie), a dopiero z ogłoszeniem wyroku można mówić o rozstrzygnięciu (zakończeniu) sprawy. Brak dochowania wymogów co do publikacji wyroku jest wystarczający do stwierdzenia zaistnienia przyczyny nieważności postępowania z art. 379 pkt 4 k.p.c. (wyrok SN z 12 września 2017 roku, II PK 205/16) – co jednak w realiach sprawy nastąpiło w specyficznych okolicznościach.

Istnieje też linia orzecznicza sądów powszechnych, wedle której uchybienie terminowi publikacji orzeczenia, poprzez dwukrotne odraczanie ogłoszenia wyroku i to na czas przekraczający dopuszczalne 14 dni, nie ma wpływu na treść wyroku i nie stanowi naruszenia konstytucyjnie zagwarantowanego stronie prawa do sądu (np. wyrok SA w Warszawie z 9 stycznia 2015 roku, V ACa 393/14).

Z uwagi na istotność stwierdzonego w sprawie zagadnienia dla praktyki stosowania prawa, Sąd Najwyższy - w składzie 3-osobowym - postanowił na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. przedstawić zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia składowi powiększonemu tego Sądu.

Dariusz Pawłyszcz Agnieszka Góra-Błaszczkowska Mariusz Załucki

[SOP]

[ms]